

דברי סיכום לפרק "הבונה"

בין המלאכות שנדרונו בפרק זה לא נתבארה מלאכת הבונה בכל עניינה ומקצת דינים הנוגעים למלאכה זו עוד יבוארו להלן, כשתידון "עשיית אהל" לכל פרטיה. עם זאת סוכם בפרק זה כי מלאכת הבונה כוללת כל מלאכת יצירה שיש בה משום התקנת בנין, בין בעשיית כולו ובין בעשיית מקצתו, או תיקון חלקי בבנין, — כל אחת מאלה היא מתולדת מלאכת הבונה, אפילו כבניה ממש.

מלאכת החורש הוגדרה ככוללת כל מלאכה הנעשית לתיקון ולשיפור פני הקרקע, בין שנעשית בחרישה במחרשה, בין שנעשית דרך תלישה, בין שיש בה נטילת רגבי אדמה ממקומם או בהוספתם במקום אחר — הרי זה חורש.

בשתי מלאכות אלה לא נקבע שיעור תחתון, והעושה אותן מתחייב בכל שהוא. לגבי מלאכת הכותב סוכם כי אין חייבים על כתיבה אלא אם כן נעשתה כדרך שנהוג לכתוב כרגיל, בחמרי כתיבה שאינם נמחקים מיד ועשויים להתקיים ועל גבי חומר כתיבה יציב. ושיעורה, להתחייב בה, בכתיבת שתי אותיות. אכן, לגבי מהותן של שתי אותיות אלה נחלקו התנאים, ובסיכומם של דברים אנו מקבלים את השיטה כי כל סימן מכוון, מכל סוג, הוא אות לענין זה, ואם כותב שני סימנים המצטרפים זה לזה ויכולים להיקרא יחד — הרי זה חייב משום כותב.